

بررسی رابطه کمال گرایی با افسردگی و عملکرد تحصیلی و رابطه دو متغیر اخیر با وضعیت اجتماعی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان

لیلا بخشی سورشجانی¹

چکیده

هدف این پژوهش بررسی رابطه بین کمال گرایی با افسردگی و عملکرد تحصیلی و رابطه دو متغیر اخیر با وضعیت اجتماعی اقتصادی دانشجویان می‌باشد. به این منظور تعداد 400 نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای، به نسبت مساوی از هر دو جنس انتخاب و پرسشنامه‌های کمال‌گرایی، افسردگی و عملکرد تحصیلی را تکمیل کردند. نتایج تحلیل آزمون همبستگی پیرسون نشان داد بین متغیر کمال گرایی با متغیرهای افسردگی و عملکرد تحصیلی بترتیب همبستگی مثبت و منفی معنی‌دار وجود دارد. بین متغیرهای تحصیلات پدر و درآمد خانواده با افسردگی همبستگی منفی معنی‌دار و بین متغیر تعداد اعضاء خانواده با افسردگی همبستگی مثبت معنی‌دار وجود دارد. بین متغیرهای تحصیلات پدر و درآمد خانواده با عملکرد تحصیلی همبستگی مثبت معنی‌دار وجود دارد. ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش همگی در سطح $(P < 0/01)$ معنی‌دار می‌باشند. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد: متغیرهای کمال گرایی و تعداد اعضاء خانواده تاثیر مثبت معنی‌دار، و متغیرهای تحصیلات پدر و درآمد خانواده تاثیر منفی بر افسردگی دانشجویان داشته است اما ضریب متغیر درآمد خانواده از لحاظ آماری معنی‌دار نبود. همچنین متغیرهای کمال‌گرایی و تعداد اعضاء خانواده تاثیر مثبت معنی‌دار $(P < 0/001)$ و متغیرهای تحصیلات پدر و درآمد خانواده نیز تاثیر

---

¹ عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان

بررسی رابطه کمال گرایی با افسردگی و عملکرد ...
منفی معنی‌دار ($P < 0/001$) بر افسردگی دانشجویان داشته است.

کلید واژه‌ها

کمال گرایی، افسردگی، عملکرد تحصیلی

مقدمه

کمال گرایی به عنوان ویژگی شخصیتی و تاثیر آن بر رفتار انسان سابقه‌ای طولانی دارد ولی پژوهش‌های اندکی پیرامون این موضوع صورت گرفته است. کمال گرایی پاسخ رایج افراد برای مقابله با اعتقاد به نامطلوب بودن ارزش خویش است، عزت نفس پایین و عدم خشنودی از خود، عناصر کلیدی کمال گرایی هستند. در واقع کسانی که خود را شکست خورده «بی‌ارزش» و «نالایق» می‌دانند اغلبشان مبتلا به افسردگی هستند و اگر کمال گرایی پاسخ برای اعتقاد به نامطلوب بودن خویش است ممکن است بعنوان متغیری با عملکرد تحصیلی رابطه داشته باشد.

در این پژوهش به بررسی رابطه کمال گرایی و وضعیت اجتماعی اقتصادی با افسردگی و عملکرد تحصیلی پرداخته شده است. وضعیت اجتماعی اقتصادی از مسائلی است که افراد جامعه با آن روبرو هستند. بی‌سوادی، تعداد زیاد اعضاء خانواده، درآمد پایین چه برای خانواده‌ها در زمینه‌های عاطفی و تحصیلی و چه انعکاس این رخدادهای جامعه در آینده مسئله ساز است.

پژوهش‌هایی در کشورهای خارجی در زمینه رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد تحصیلی و حتی متغیرهای دیگر مانند اضطراب، بیماری‌های روانی و ... انجام شده است و نتایج بیانگر رابطه معنی‌دار بین متغیرها می‌باشد.

شناخت و بررسی عوامل خارجی و نقش هر يك از آنها بر افسردگی و عملکرد تحصیلی امری پیچیده است و نیازمند پژوهش‌های دقیق و گسترده در هر

پژوهشنامه تربیتی

مورد می‌باشد. با توجه به عوامل مطرح شده بهتر دیده شد که در این پژوهش به بررسی رابطه کمال گرایی با افسردگی و عملکرد تحصیلی و رابطه دو متغیر اخیر با وضعیت اجتماعی اقتصادی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان پرداخته شود.

منظور از کمال گرایی در این پژوهش، سبک نورتیک می‌باشد. کمال گرایی یعنی از خود و دیگران توقع بیش از حد داشتن که با خود ارزشیابی‌های انتقادی همراه است. کمال گرایی با احساسات منفی همچون احساس شکست، گناه، ... رابطه دارد (هولندر¹، 1978).

افسردگی نتیجه‌ای از تعامل بین خصوصیات زیست‌شناسی فرد و آسیب‌پذیری روان‌شناختی به رویدادهای تنش‌زا یا موقعیت‌های مشکل‌زای مستمر در زندگی فرد است (ساراسون²، 1987).

اهمیت موضوع پژوهش بخصوص در سال‌های اخیر مشهود است، چرا که اکثر جوامع و فرهنگها موفقیت مدار هستند و بر پیروزی ارج می‌نهند، بدون توجه به توانایی‌های ذهنی و ویژگی‌های شخصیتی افراد، در واقع بدون در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی.

اهمیت مسئله افسردگی و دلیل عمده در ارتباط با این مسئله تأکید اکثر جوامع بر پیشرفت فرد در کلیه زمینه‌های زندگی بدون توجه به توانایی او می‌باشد. افسردگی یک عامل بازدارنده برای انجام امور می‌باشد و از رایج‌ترین تشخیص‌هایی است که در مورد بیماران صورت می‌گیرد.

اهمیت وضعیت اجتماعی اقتصادی از آنجا روشن می‌شود که از عوامل خارجی مهمی می‌باشد و با بسیاری از متغیرها از قبیل مسائل شخصیتی، تحصیلی و ... رابطه دارد.

جامعه نیاز به افراد سالم از نظر روانی و جسمانی دارد و این سلامت زمانی تأمین می‌شود که

1. Holander

2. Sarasun

بررسی رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد ...
خواسته‌های فرد از خویشتن متناسب با استعدادها و توانایی‌هایش باشد. عملکرد تحصیلی به عنوان یک عامل مهم در آموزش عالی مطرح بوده است، پس شناسایی متغیرهایی که به نحوی با عملکرد تحصیلی رابطه دارند موثر است، با تعدیل یا برقراری این متغیرها عملکرد تحصیلی دانشجویان را بالا ببریم. نتایجی که از این پژوهش به دست می‌آید می‌تواند در جهت شناخت این که کمال‌گرایی به عنوان عاملی در رابطه با افسردگی و عملکرد تحصیلی می‌باشد و همچنین این که وضعیت اجتماعی اقتصادی با افسردگی و عملکرد تحصیلی در دانشجویان رابطه دارد به دانشجویان و خانواده و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت در جهت برنامه‌ریزی سازنده کمک نماید.

پس با توجه به این که کمال‌گرایی می‌تواند با افسردگی و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه داشته باشد. همچنین وضعیت اجتماعی اقتصادی به عنوان عاملی که با افسردگی و عملکرد تحصیلی رابطه دارد، لزوم شناسایی این متغیرها در ارتباط با هم و پژوهش در چنین زمینه‌هایی در جهت تشخیص به موقع در رابطه با کمال‌گرایی و افسردگی و تصحیح آن در جهت بهبود عملکرد تحصیلی و پیشگیری از کمال‌گرایی و افسردگی می‌تواند مفید باشد.

با توجه به هدف پژوهش، فرضیه‌های زیر مطرح شده‌اند:

فرضیه اول: بین کمال‌گرایی با افسردگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

فرضیه دوم: بین کمال‌گرایی با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

فرضیه سوم: بین وضعیت اجتماعی اقتصادی با افسردگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

پژوهشنامه تربیتی

فرضیه چهارم: بین وضعیت اجتماعی اقتصادی با عملکرد تحصیلی دانشجویان آزاد اسلامی واحد بهبهان رابطه معنی‌دار وجود دارد. از لحاظ تاریخی، مفهوم کمال‌گرایی موضوعی مورد علاقه برای دانشمندان بوده است، اما تلاش‌ها و پژوهش‌های اندکی برای ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی کمال‌گرایی و رابطه آن با متغیرهای دیگر صورت گرفته است، اما در سال‌های اخیر رابطه کمال‌گرایی با برخی اختلالات روانی مورد مطالعه و علاقه روان‌شناسان قرار گرفته است.

پیچ و گروندون¹ (1980) در پژوهشی که روی دانش‌آموزان با دو وضعیت اجتماعی و اقتصادی بالا و پایین انجام دادند دریافتند که نقش واقعی هر اختلافی در خانواده‌های بزرگ و کوچک از وضعیت به وضعیت دیگر و از موردی به موردی دیگر فرق می‌کند اما روی هم رفته عملکرد تحصیلی بهتر و نمره‌های بالای بهره هوشی در خانواده‌های کوچک و ثروتمند به دست می‌آید، همچنین تشویق و حمایت والدین در این خانواده‌ها باعث پیشرفت و اعتماد بنفس در کودکان می‌گردد.

در پژوهشی که توسط هیویت پاول، داک، دنیس² در سال 1986 بر روی 105 فارغ‌التحصیل انجام شده نشان می‌دهد که رابطه بین وقایع پرفشار و افسردگی فقط برای آزمودنی‌هایی که در گرایش‌های کمال‌گرا کنونی و در افسردگی میانگین نمره بالا آورده، مهم بودند، رگرسیون نشان داده است که افسردگی بعدی بطور قابل ملاحظه‌ای از طریق افسردگی اولیه و گرایش‌های کمال‌گرای کنونی مورد پیش‌بینی قرار گرفت. یافته‌ها می‌گویند که گرایش‌های کمال‌گرا یک همایند افسردگی هستند و این که آنها ممکن است ارتباط بین فشار و افسردگی را مورد میانجی قرار دهند.

1. Pich & Grondon .

2 Hewitt, Dyck, Dennis

بررسی رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد ...
کوه، دیانا و همکاران¹ (1990)، پژوهشی طولی در انگلستان با استفاده از 862 آزمودنی که از بدو تولد تا سن 36 سالگی آنان را مورد بررسی قرار داده‌اند نشان دادند که محروم‌ترین افراد از لحاظ وضعیت خانوادگی اجتماعی، اقتصادی آنهایی بودند که دارای تحصیلات ابتدایی و سابقه تحصیلات پایین و ناکافی بوده‌اند.

مک‌کرتی و همکاران² (1990) پژوهشی بمنظور بررسی تعداد افراد خانواده و فقدان والدین بر عملکرد تحصیلی انجام داد، این پژوهش که بر روی آزمودنی‌هایی با میانگین سنی 25 سال بود نشان داد که تعداد زیاد افراد خانواده و فقدان والدین بطور فزاینده اثر منفی بر عملکرد تحصیلی دارد.

پژوهشی که توسط سادلر، داگلاس، لائوری³ در سال 1993، انجام شد، مقیاس‌های کمال‌گرایی چندبعدی و تعلق تحصیلی و افسردگی را در 150 دانشجو لیسانس و فوق‌لیسانس مورد اجرا قرار داده‌اند. تجزیه و تحلیل‌ها نشان داد که کمال‌گرایی با افسردگی همبستگی داشته است.

بل‌دولای، دی‌بورا، پیترسون، لیزرت⁴ (1993) در پژوهشی در رابطه با افسردگی و عملکرد اجتماعی نشان دادند، که هر چه وضعیت خانواده از لحاظ اجتماعی اقتصادی بالاتر باشد افسردگی پایین‌تر می‌باشد و هر چه از نظر اجتماعی پایین‌تر باشد افسردگی بالاتر می‌باشد.

سادلر و ساکس (1994) تأثیر کمال‌گرایی زیاد بر افسردگی دانشجویان دانشگاه را مورد بررسی قرار دادند، بنظر این پژوهشگران کمال‌گرایی و سهل‌انگاری آموزشی و تحصیلی هر دو در تبیین افسردگی دانشجویان حائز اهمیت هستند.

¹ Kuh, Dianna & et.al

² Mc, Carthy & et.al

³ Saddler, Saks, Laurie

⁴ Dola, Debora, petterson, lizert

پژوهشنامه تربیتی

فجین و نائومی¹ در سال (1995) در پژوهشی، عواملی را که در برتری تحصیلی دانش‌آموزان یهودی و آسیایی مقیم در آمریکا مشارکت دارد، مورد بررسی قرار دادند، نتایج نشان داد که تحصیلات و درآمد والدین در نمرات درسی تأثیر دارد.

هورتاکسونوران² (1995) در پژوهشی بر 376 دانش‌آموز ترکیه‌ای نشان دادند که سطح آموزشی والدین پیش‌بینی مهم و قابل ملاحظه‌ای برای دلبستگی عاطفی و عملکرد تحصیلی بالا فرزندان می‌باشد.

پورتس و آلجندر و همکاران³ (1996) عملکرد آموزشی 5266 نفر از فرزندان مهاجران را مورد بررسی قرار داده، نتایج این پژوهش نشان داد که وضعیت بالا اقتصادی اجتماعی والدین، مدت اقامت، ساعات صرف شده بر روی تکلیف مدرسه، بطور قابل ملاحظه‌ای عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد.

چایلدر و همکاران⁴ (1996) در پژوهشی بمنظور بررسی رابطه خانواده‌های کم جمعیت با اعتماد بنفس نشان دادند که افراد در خانواده‌های کم جمعیت احساس امنیت بیشتری دارند.

کاوامورا، ی، کاتلین و همکاران⁵ (2001) در پژوهشی به بررسی رابطه کمال‌گرایی، اضطراب و افسردگی پرداختند نتایج حاصل از پژوهش بیانگر رابطه معنی‌دار بین کمال‌گرایی با افسردگی و اضطراب می‌باشد.

آکوردینو، ب؛ دنیس و همکاران⁶ (2008) در پژوهشی به بررسی کمال‌گرایی با افسردگی و سلامت روانی 123 دانش‌آموز کلاس 10 تا 12 پرداخته‌اند

1. Fejgin & Naomi

2. Hortacsu & Noran

3. Portes & Aljandro & et. al

4. Childre & et.al

5. Kawamura, Y., Kathleen & et.al

6. Accordino, B, Denise & et.al

بررسی رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد ...
نتایج تجزیه و تحلیل چند متغیری بیانگر رابطه معنی‌دار بین کمال‌گرایی با افسردگی می‌باشد.
حسینی (1352) پژوهشی را بر روی دانشجویان موفق و ناموفق دانشگاه شیراز انجام داد، نتایج نشان داد که 90 درصد این دانشجویان از خانواده‌هایی آمده‌اند که با محاسبه والدین تعداد آنها از شش نفر کمتر بوده است، افراد موفق از طبقه اجتماعی اقتصادی متوسط و بالا بودند و دلیل آن اهمیتی است که این طبقه به امر تحصیل می‌دهد، در طبقه پایین دانشجویان ناموفق در اثر مشکلات تأمین مخارج تحصیل، مشکلات ارتباطات خانوادگی و عوامل جانبی مؤثر در تحصیل ناموفق بوده‌اند.
در خصوص وضعیت اجتماعی اقتصادی پژوهشی که توسط مهریار (1365) در زمینه عوامل شکست تحصیلی دانش‌آموزان انجام شد، نشان داد که این مسئله با زمینه خانوادگی در ارتباط می‌باشد، بر طبق این مطالعه عواملی چون درآمد پایین، کیفیت منزل، تعداد برادران، خواهران و شغل والدین بر شکست تحصیلی فرزندان تاثیر دارد.
هدف این پژوهش تعیین رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد تحصیلی و رابطه دو متغیر اخیر با وضعیت اجتماعی اقتصادی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان می‌باشد.

روش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان می باشد. گروه نمونه پژوهش از بین دانشجویان به شیوه نمونه گیری تصادفی انتخاب گردیده است. بر این اساس 6 درصد از حجم جامعه به عنوان نمونه پژوهش انتخاب گردید. از آنجا که حجم جامعه تقریباً بطور مساوی بین دو جنس دختر و پسر توزیع شده بود لذا 200 نفر از دانشجویان دختر (معادل 6 درصد از دانشجویان دختر) و 200 نفر از دانشجویان پسر (معادل 6 درصد از دانشجویان پسر) به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند.

ابزارها و مقیاسهای سنجش در پژوهش عبارتند

از :

الف- مقیاس کمال گرایی اهواز (API)¹ : مقیاسی است برای سنجش کمال گرایی، که بوسیله روش آماری تحلیل عوامل ساخته شده است. (نجاریان، زرگر، عطاری، 1377). مقیاس کمال گرایی اهواز، یک مقیاس خود گزارش مداد - کاغذی است که دارای 27 ماده می باشد. ضریب آلفای کرونباخ² این مقیاس برای کل نمونه، دختران و پسران به ترتیب 90% و 90% و 89% می باشد. کلیه ضرایب همسانی درونی و سایر مشخصات روان سنجی این مقیاس رضایت بخش گزارش شده است. در پژوهش حاضر جهت بررسی روایی این پرسشنامه از روش محتوایی استفاده شده و به این منظور پرسشنامه فوق در اختیار تعدادی از متخصصان علوم تربیتی و روان شناسی قرار گرفت. و روایی محتوایی این پرسشنامه تأیید گردید. در پژوهش حاضر اعتبار این آزمون با استفاده از روش

1. Ahwaz perfectionism Inventory (API)

2. Cronbach Alpha

بررسی رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد ...
آلفای کرونباخ و روش دو نیمه کردن¹ آزمون به ترتیب 88% و 93% بدست آمد.

ب- مقیاس افسردگی اهواز (ADI)²: پرسشنامه افسردگی با استفاده از روش آماری تحلیل عوامل برای سنجش افسردگی توسط کوچک انتظار (1375) ساخته شد. این مقیاس، یک مقیاس خود گزارش‌مداد-کاغذی است که دارای 40 ماده و 2 خرده مقیاس می‌باشد. پایایی این مقیاس با دو روش همسانی درونی و بازآزمایی مورد ارزیابی قرار گرفته است. ضرایب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای همسانی درونی و بازآزمایی و اعتباریابی برای کل آزمودنی‌ها، آزمودنی‌های دختر و پسر رضایت بخش بوده است و از 85% تا 97% متغیر بوده است.

در این پژوهش جهت بررسی روایی این پرسشنامه از روش روایی محتوایی استفاده شده است، که طی آن پرسشنامه فوق در اختیار تعدادی از متخصصان علوم تربیتی و روان‌شناسی قرار گرفت و معلوم شد که این پرسشنامه از روایی محتوایی مطلوبی برخوردار است. در پژوهش حاضر ضرایب اعتبار این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ و دو نیمه کردن آزمون به ترتیب 89% و 85% بدست آمد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش آمار توصیفی و همچنین روشهای آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چند متغییره استفاده شده است. کلیه تحلیل‌های آماری این پژوهش با استفاده از نرم افزار آماری Spss13 انجام گردیده است.

¹ .Split-half

² .Ahwaz Depression Inventory (ADI)

یافته ها

یافته‌های توصیفی پژوهش در جداول 1 و 2 ارائه گردیده‌اند. همان گونه که از جدول (1) ملاحظه می‌گردد، میانگین نمره‌های دریافت شده به وسیله آزمودنی‌ها در مقیاس کمال‌گرایی 38/03، انحراف معیار 17/92، واریانس 321/48 می‌باشد. میانگین نمره‌های دریافت شده به وسیله آزمودنی‌ها در مقیاس افسردگی 36/23، انحراف معیار 19/52 و واریانس 380/99 می‌باشد. میانگین نمره‌های دریافت شده به وسیله آزمودنی‌ها در مقیاس عملکرد تحصیلی 14/67، انحراف معیار 2/53 و واریانس 6/4 می‌باشد. سایر یافته‌های توصیفی پژوهش نیز در جدول (2) آمده است.

جدول (1) یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای کمال‌گرایی،

افسردگی و عملکرد تحصیلی آزمودنی‌ها

شاخصهای آماری متغیر	میانگین	میانه	مد	انحراف معیار	واریانس
کمال‌گرایی	38/03	39	45	17/92	321/48
افسردگی	36/23	35	12	19/52	380/99
عملکرد تحصیلی	14/67	15	12	2/53	6/4

جدول (2) یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای وضعیت اجتماعی اقتصادی آزمودنی‌ها

شاخصهای آماری متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	حداقل	حداکثر
تحصیلات پدر	2/53	0/87	0/76	بیسواد	فوق لیسانس و بالاتر
درآمد خانواده	3/23	0/88	0/78	پایین تر از 2000000 ریال	بالاتر از 6000000 ریال
تعداد	6/29	1/97	3/89	2	12

سال پنجم -

جهت بررسی رابطه بین متغیرهای پژوهش از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید که نتایج آن در جدول (3) ارائه گردیده است. همان گونه که جدول (3) نشان می‌دهد، بین کمال‌گرایی و افسردگی دانشجویان همبستگی مثبت معنی‌دار ($P < 0/01$ ، $r = 0/8$) وجود دارد، یعنی این که دانشجویان کمال‌گرا گرایش به خلق افسرده دارند و بین نمره‌های مقیاس کمال‌گرایی و عملکرد تحصیلی دانشجویان همبستگی منفی معنی‌دار ($P < 0/01$ ، $r = -0/6$) وجود دارد، یعنی این که دانشجویان کمال‌گرا عملکرد تحصیلی پایین‌تری دارند. یافته‌های جدول (3) نشان می‌دهد که بین متغیرهای وضعیت اجتماعی اقتصادی دانشجویان با افسردگی رابطه معنی‌دار وجود دارد، بگونه‌ای که بین متغیر تعداد اعضای خانواده و افسردگی دانشجویان همبستگی مثبت معنی‌دار ($P < 0/01$ ، $r = 0/33$)، بین متغیر تحصیلات پدر و افسردگی همبستگی منفی معنی‌دار ($P < 0/01$ ، $r = -0/36$) و بین متغیر درآمد خانواده و افسردگی همبستگی منفی معنی‌دار ($P < 0/01$ ، $r = -0/23$) وجود دارد. بنابراین بهبود وضعیت اجتماعی اقتصادی دانشجویان می‌تواند در کاهش افسردگی آنها موثر باشد. یافته‌های پژوهش در جدول (3) نشان می‌دهد که بین وضعیت اجتماعی اقتصادی دانشجویان با عملکرد تحصیلی آنها رابطه معنی‌دار وجود دارد، بگونه‌ای که متغیر عملکرد تحصیلی با تعداد اعضای خانواده رابطه منفی معنی‌دار ($P < 0/01$ ، $r = -0/39$)، با متغیر تحصیلات پدر رابطه مثبت معنی‌دار ($P < 0/01$ ، $r = 0/41$) و با متغیر درآمد خانواده رابطه مثبت معنی‌دار ($P < 0/01$ ، $r = 0/36$) دارد. بنابراین بهبود وضعیت اجتماعی اقتصادی دانشجویان می‌تواند در ارتقاء عملکرد تحصیلی آنها موثر باشد.

پژوهشنامه تربیتی

جدول (3) همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	1	2	3	4	5	6
1- کمال‌گرایی	-					
2- افسردگی	0/797**	-				
3- عملکرد تحصیلی	-0/601**	620**	-			
4- تعداد اعضای خانواده	0/336**	0/335**	-0/388**	-		
5- تحصیلات پدر	-0/339**	-0/359**	0/413**	222**	-	
6- درآمد خانواده	-0/220**	-0/230**	0/356**	-0/124*	0/219**	-

(** .p < 0/01)

(* .p < 0/05)

به منظور پیش بینی افسردگی تحصیلی دانشجویان با استفاده از متغیر کمال‌گرایی و متغیرهای وضعیت اجتماعی اقتصادی (تحصیلات پدر، درآمد خانواده و تعداد اعضای خانواده) از روش تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده می‌شود. بر اساس نتایج این تحلیل می‌توان گفت که کمال‌گرایی پیش‌بینی کننده‌ای قوی و معنادار است که افسردگی را به صورت مثبت و معنادار پیش‌بینی می‌کند ($\beta = 0/738$, $P < 0/001$) به این معنا که به ازای یک واحد تغییر در متغیر مستقل (کمال‌گرایی)، در متغیر ملاک (افسردگی) به میزان 0/738 تغییر ایجاد می‌شود. در زمینه تعداد اعضای خانواده نیز این متغیر بصورت مثبت معنادار ($\beta = 0/064$, $P < 0/05$)، افسردگی را پیش‌بینی می‌کند. به عبارت دیگر به ازای یک واحد تغییر در متغیر تعداد اعضای خانواده، افسردگی دانشجویان به میزان 0/064 تغییر می‌کند. متغیر تحصیلات پدر افسردگی دانشجویان را بصورت منفی و معنی‌دار ($P < 0/01$)، از آنجا که به ازای یک واحد تغییر در متغیر تحصیلات پدر،

بررسی رابطه کمال گرایی با افسردگی و عملکرد ...
 متغیر ملاک (افسردگی) به میزان 0/086 - تغییر می‌کند و بالاخره متغیر درآمد خانواده نیز افسردگی را به صورت منفی ($\beta = 041$) پیش بینی می‌کند اما ضریب آن از لحاظ آماری معنادار نمی‌باشد.

مقدار R2 (ضریب تعیین) برابر با 65٪ می‌باشد که نشان می‌دهد 65٪ تغییرات متغیر وابسته یا ملاک (افسردگی) توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود. مقدار آماره F نیز برابر 183/4 می‌باشد بنابراین کل رگرسیون از اعتبار آماری ($p < 001$) برخوردار می‌باشد. در جدول شماره (4) خلاصه نتایج تحلیل‌های مذکور ارائه شده است.

جدول (4) تحلیل رگرسیون کمال گرایی و وضعیت اجتماعی اقتصادی

(تعداد اعضاء خانواده، تحصیلات پدر و درآمد خانواده) بر افسردگی*

ضرایب			متغیر	R2	R	
سطح معنی داری	t	β				
000	135/22	0/738	کمال گرایی	0/65	0/8	تحلیل واریانس
0/047	995/1	064/0	تعداد اعضاء خانواده			
0/008	2/676	0/086	تحصیلات پدر			
0/187	1/321	0/041	درآمد خانواده	سطح معنی داری 0/000	F /39 183	مجموع مجذورها 13013/8

* متغیر ملاک: افسردگی

در ادامه پژوهش به منظور بررسی قابلیت پیش بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان بر مبنای کمال گرایی، تعداد اعضاء خانواده، تحصیلات پدر و

پژوهشنامه تربیتی

درآمد خانواده از تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده می‌شود. بر اساس نتایج این تحلیل می‌توان گفت متغیرهای مستقل فوق بگونه‌ای معنادار می‌توانند عملکرد تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کنند، متغیر کمال‌گرایی پیش‌بینی کننده قوی و معناداری است که عملکرد تحصیلی دانشجویان را بصورت منفی پیش‌بینی می‌کند ($\beta = -0/437$ ، $P < 0/001$) بدان معنی که به ازاء يك واحد تغییر در متغیر کمال‌گرایی، عملکرد تحصیلی به میزان $-0/437$ تغییر می‌کند، متغیر تعداد اعضاء خانواده بصورت منفی معنی‌دار ($\beta = 0/176$ ، $P < 0/001$) می‌تواند عملکرد تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کند. بدان معنی که به ازاء يك واحد تغییر در متغیر تعداد اعضاء خانواده، عملکرد تحصیلی دانشجویان به اندازه $-0/176$ تغییر می‌کند. متغیر تحصیلات پدر بگونه‌ای مثبت و معنی‌دار ($\beta = 0/183$ ، $P < 0/001$) می‌تواند عملکرد تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کند، به گونه‌ای که به ازاء يك واحد تغییر در متغیر تحصیلات پدر، عملکرد تحصیلی دانشجویان به میزان $0/183$ تغییر می‌کند، متغیر درآمد خانواده بگونه‌ای مثبت و معنی‌دار ($\beta = 0/198$ ، $P < 0/001$) می‌تواند عملکرد تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کند. به طوری که به ازاء يك واحد تغییر درآمد خانواده، عملکرد تحصیلی دانشجویان به میزان $0/198$ تغییر می‌کند.

مقدار R^2 (ضریب تعیین) در این رگرسیون برآوردی برابر با $0/48$ می‌باشد یعنی 48% تغییرات متغیر ملاک یا وابسته (عملکرد تحصیلی دانشجویان) به وسیله متغیرهای مستقل معرفی شده، توضیح داده می‌شود. آماره F رگرسیون برابر با $90/06$ می‌باشد بنابراین کل رگرسیون از اعتبار آماری ($P < 0/001$) برخوردار می‌باشد. در جدول (5) خلاصه نتایج تحلیل مذکور ارائه شده است.

پرسی رابطه کمال گرایی با افسردگی و عملکرد ...

جدول (5) تحلیل رگرسیون کمال گرایی و وضعیت اجتماعی اقتصادی

(تعداد اعضاء خانواده، تمصیلات پدر و درآمد خانواده) بر عملکرد تمصیلی*

ضرایب						
سطح معنی داری	t	بتا	متغیر	R2	R	
0/000	10/723	-0/437	کمال گرایی	0/48	0/69	
0/000	-4/52	0/176	تعداد اعضاء خانواده	تحلیل واریانس		
0/000	4/64	0/183	تمصیلات پدر			
0/000	234/5	0/198	درآمد خانواده	سطح معنی داری 0/000	F 90/6	مجموع مجذورها 2558/9

* متغیر ملاک: عملکرد تحصیلی

بحث و نتیجه گیری

در این قسمت از پژوهش به تبیین یافته‌های پژوهش و مقایسه آن با یافته‌های به دست آمده از پژوهش‌های قبلی پرداخته خواهد شد. در این پژوهش چهار فرضیه مطرح شده است، که فرضیه‌های پژوهش مورد بحث و نتیجه‌گیری قرار خواهند گرفت.

فرضیه اول) بین کمال‌گرایی با افسردگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

همان‌گونه که ملاحظه گردید، بین کمال‌گرایی با افسردگی دانشجویان همبستگی مثبت معنی‌دار وجود دارد. بنابراین فرضیه اول پژوهش تأیید می‌گردد. یعنی هر چه کمال‌گرایی و توقعات بلند پروازانه بدون توجه به توانایی‌های فرد بالا باشد افسردگی بیشتر می‌شود. نتایج حاصل از این پژوهش

بررسی رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد ...
با یافته‌های هویت¹ (1990)، فلت و همکاران² (1992) و سادلر و همکاران³ (1994)، آرتور⁴، نانسی⁵ و همکاران (1997) کاوامورا و همکاران⁶ (2001)، دنیس آکوردینو⁷ و همکاران (2008) همخوانی دارد. توقعات زیاد از خویشتن بدون توجه به توانایی‌ها نشان دهنده کمال‌گرایی فرد است، عدم تحقق و عملی بودن این توقعات مقدمه‌ای برای بی‌تصمیمی، انزوا و افسردگی است.

فرضیه دوم) بین کمال‌گرایی با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

همانگونه که ملاحظه گردید، بین کمال‌گرایی و عملکرد تحصیلی دانشجویان همبستگی منفی معنی‌دار وجود دارد، بنابراین فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌گردد، یعنی این که هر چه کمال‌گرایی دانشجویان بیشتر باشد، عملکرد تحصیلی او پایین خواهد آمد.

نتایج حاصل از این فرضیه پژوهش با یافته‌های قبلی انجام شده توسط فلت و همکاران (1992) سادلر، داگلاس و لائوس (1993)، سادلر و ساکس⁸ (1994) آرتور و همکاران⁹ (1997) همخوانی دارد.

دلایل تأیید فرضیه را می‌توان این گونه بیان کرد، دانشجوی کمال‌گرا بدون توجه به توانایی‌های تحصیلی، از خود انتظارات بالا دارد، که ممکن است پیامد آن آفت در امور تحصیلی باشد، بعلاوه نگاه جامعه به فرد قضاوتی است، مثلاً فلانی خودخواه است و ...، وقتی که نگاه جامعه به فرد این گونه است، فرد تحت تأثیر قرار می‌گیرد و بدون توجه به

1 .Hewitt

2 .Felt&et.al

3 .Saddler

4 Arthur, Nancy&et.al

5.Nancy &et.al

6. Kawamura&et.al

7. Accordino&et.al

8 .Saddler&Saks

9 .Arthur&et.al

پژوهشنامه تربیتی

توانائیها و نیازهای خود، می‌خواهد به ایده‌آل‌های دور از توانایی‌هایش برسد، پس پیامد آن اُفت عملکرد تحصیلی خواهد بود.

فرضیه سوم) بین وضعیت اجتماعی اقتصادی با افسردگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

طبق نتایج حاصله از یافته‌های پژوهش، بین متغیرهای وضعیت اجتماعی اقتصادی با افسردگی رابطه معنی‌دار وجود دارد. بنابراین فرضیه سوم پژوهش تأیید می‌گردد. یعنی هر چه وضعیت اجتماعی اقتصادی خانواده بالاتر باشد، دانشجو گرایش کمتری به خلق افسرده دارد.

نتایج حاصل از این یافته‌های پژوهش با یافته‌های پژوهشی بل دولا و همکاران¹ (1993)، فوگیت² (1984) بیوتلر و همکاران³ (1994)، هورتاکسو و همکاران⁴ (1995) چایلدر و همکاران (1996)، قاسمی (1373)، خلعتبری (1375) همخوان است.

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین متغیرهای تحصیلات پدر و درآمد خانواده با افسردگی دانشجویان همبستگی منفی معنی‌دار ($p < 0/01$) وجود دارد و همچنین بین متغیر تعداد اعضای خانواده با افسردگی دانشجویان همبستگی مثبت معنی‌دار ($p < 0/01$) وجود دارد.

دلایل تأیید فرضیه سوم پژوهش و فرضیه‌های فرعی آن را می‌توان این گونه مطرح کرد، تأثیر عوامل اجتماعی اقتصادی در شخصیت آن قدر زیاد است که بعضی آنرا مهمترین عامل تشکیل شخصیت دانسته‌اند. دانشجویانی که در خانواده‌هایی با درآمد بالا و مطلوب زندگی می‌کنند از امکانات موجود استفاده می‌کنند و کمتر دچار نگرانی از

1. BelDola&et.al

2. Fogit

3. Buitelar&et.al

4. Hortacsu

بررسی رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد ...
آینده خواهند شد. مثلاً والدین با تحصیلات بالا نیازهای فرزندانشان خود را می‌شناسند و سعی می‌کنند متناسب با روحیه‌اش با او برخورد کنند. محیط فقیر از نظر مادی و روانی باعث کاهش حمایت والدین می‌شود، مشکلات خفیف فردی را به اختلالات جدی روانی و جسمانی تبدیل می‌کند. فرد با وضعیت اجتماعی اقتصادی پایین به یکسری کمبودها در زندگی خود پی می‌برد، پس وضعیت اجتماعی اقتصادی پایین زمینه را برای خلق افسرده مهیا می‌سازد. فرضیه چهارم) بین وضعیت اجتماعی اقتصادی با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه معنی‌دار وجود دارد.

نتایج حاصل از پژوهش بیانگر وجود رابطه معنی‌دار ($p < 0/01$) بین متغیرهای وضعیت اجتماعی اقتصادی با عملکرد تحصیلی می‌باشد، بنابراین فرضیه چهارم پژوهش تأیید می‌گردد، یعنی هر چه وضعیت اجتماعی اقتصادی بالاتر باشد عملکرد تحصیلی دانشجویان بالاتر است.

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین متغیرهای تحصیلات پدر و درآمد والدین با عملکرد تحصیلی همبستگی مثبت معنی‌دار ($p < 0/01$) وجود دارد و همچنین بین متغیر تعداد اعضای خانواده با عملکرد تحصیلی دانشجویان همبستگی منفی معنی‌دار ($p < 0/01$) وجود دارد.

نتایج حاصل از پژوهش با یافته‌های پیچ و گروندن¹ (1980) پاداک² (1984) کوه، دیانا³، (1990)، مک کرتی⁴ و همکاران (1990)، پورتس و آلجندر⁵ (1996)، حسینی (1352) و مهریار (1365) همخوان است.

1. Pich&Grondon

2. Padak

3. Kuh,Dianna

4. Mc carthy&et.al

5. Portes &Aljandero

پژوهشنامه تربیتی

وضعیت اجتماعی اقتصادی بالا به نحو موثری بر عملکرد تحصیلی تأثیر می‌گذارد، هر فرد یکسری نیازها دارد که باید ارضاء شوند، اگر نیازها از نظر روانی و مادی مرتفع شدند، منجر به کاهش نگرانی‌های فرد می‌شود پس دامنه عملکرد تحصیلی بالا می‌رود. فقر به امکان موفقیت در تحصیل لطمه می‌زند.

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیرهای کمال گرایی و تعداد اعضاء خانواده تأثیر مثبت معنی‌دار و متغیرهای تحصیلات پدر و در آمد خانواده تأثیر منفی بر افسردگی دارند، اما ضریب متغیر در آمد خانواده معنی‌دار نمی‌باشد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیرهای کمال گرایی و تعداد اعضاء خانواده تأثیر منفی معنی‌دار و متغیرهای تحصیلات پدر و در آمد خانواده نیز تأثیر مثبت معنی‌دار بر متغیر عملکرد تحصیلی دارند.

پیشنهادات

- با توجه به یافته‌های پژوهش مبني بر تأثیر مثبت کمال گرایی بر افسردگی و تأثیر منفی آن بر عملکرد تحصیلی دانشجویان، وجود مشاورین مجرب در دانشگاه‌ها بمنظور ارائه آموزش و مشاوره به دانشجویان جهت تعدیل خلق کمال گرایانه آنان ضروری است.

- مطابق یافته‌های پژوهش مبني بر وجود رابطه بین وضعیت اجتماعی اقتصادی پایین با افسردگی و وجود رابطه بین وضعیت اجتماعی اقتصادی بالا با عملکرد تحصیلی بالا، توجه به نیازهای مادی و بهبود وضعیت اجتماعی اقتصادی دانشجویان ضروری است.

- دانشجو باید به تفاوت‌های فردی خود با سایر دانشجویان واقف باشند و شناخت این که هر دانشجو، شخصیتی ویژه خود دارد و بداند که از

بررسی رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد ...
دیگران متمایز است و بدانند متناسب با توانایی‌هایش به خودش تکلیف واگذارد.
- پژوهشی با همین عنوان در دانشگاه‌های دیگر انجام شود، تا تفاوت‌های موجود بین آنها مشخص شود.

- به شرایط روانی و جسمانی دانشجویان توجه شود و اجرا پژوهش باید در زمانی باشد که خلق و روحیه مناسبی دارد در غیر این صورت مشکلاتی را در تعمیم نتایج پژوهش ایجاد می‌کند.
- در امر آموزش عالی از برخی رقابت‌های ناسالم، با برنامه‌ریزی‌های کارشناسانه جلوگیری شود، از آنجا که دانشجویان سازندگان کشور خویش هستند و با عنایت به این که آموزش عالی برای فرد دانشجویان ارزش‌قایل است، مشاورین متخصص و مجرب برای دانشجویان جهت یاری و راهنمایی آنها در مراکز قرار دهد، این در واقع يك نیاز اساسی برای دانشجویان است.

کتابنامه

- آزاد، حسین؛ (1372)؛ آسیب شناسی روانی؛ انتشارات بعثت.
- احمدی، احمد؛ (1364)؛ بررسی پراکندگی افسردگی در دانشجویان دانشگاه اصفهان.
- اخوت، ولی‌الله؛ جلیلی، احمد، (1361)؛ افسردگی؛ انتشارات رز.
- اولیه ری، دانیل، ویلسون، گ، تورنس؛ (1986)؛ رفتار درمانی کاربرد و بازده؛ مترجمان: نسرين، پودات و دیگران؛ (1371)؛ انتشارات فردوس.
- بهارلوئی؛ رویا (1378)؛ رابطه کمال گرایی، هماهنگی مؤلفه‌های خود پنداشت، جایگاه مهار با اضطراب اجتماعی در دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی؛ پایان نامه کارشناسی ارشد.
- حسینی، سید علی اکبر؛ (1352)؛ مقایسه دو گروه از دانشجویان موفق و ناموفق دانشگاه شیراز؛ مجله روان شناسی، سال سوم ک شماره هفتم.
- خلعت بری، کامیار؛ (1375)؛ بررسی رابطه تعداد افراد خانواده و سازگاری هوشی، عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پسر سوم دبیرستان اهواز؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- شفیع آبادی، عبدالله؛ ناصری، غلامرضا؛ (1370)؛ نظریه‌های مشاوره و روان درمانی؛ نشر دانشگاهی.
- شولتس، دوآن؛ (1977)؛ روانشناسی کمال الگوهای شخصیت؛ مترجم: گیتی خوشدل؛ (1366)؛ نشر نو.
- ساراسون، ایروین جی؛ ساراسون، باربارا، ار؛ (1371)؛ روانشناسی مرضی؛ مترجمان: بهمن، نجاریان و همکاران؛ انتشارات رشد.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه؛ (1379)؛ روش‌های تحقیق در علوم رفتاری؛ نشر آگاه.

- بررسی رابطه کمال‌گرایی با افسردگی و عملکرد ...
- قاسمی، بهروز؛ (1373)؛ بررسی رابطه طرز تفکر با افسردگی بین دانش‌آموزان مقطع متوسط شهر تهران .
  - گیلدر، مایکل؛ دمه ریو، ریچارد، گات، دنیس، کودن، فلیپ؛ (1376)؛ درسنامه روانپزشکی آکسفورد؛ مترجم: نصرالله پورافکاری؛ انتشارات دانشگاه علوم پزشکی تبریز.
  - دلاور، علی؛ (1383)؛ احتمالات و آمار کاربردی در روان‌شناسی و علوم تربیتی؛ انتشارات رشد .
  - مبینی، سیروس؛ (1376)؛ افسردگی و درمان شناختی و رفتاری آن، نظریه‌ها و مفاهیم و کاربردهای بالینی؛ انتشارات دانشگاه علوم پزشکی تبریز.
  - مهریار، امیرهوشنگ؛ (1365)؛ بررسی شرایط اجتماعی اقتصادی دانش‌آموزان مناطق نفت خیز شیراز و رابطه آن با موفقیت تحصیلی آنان؛ مجموعه مقالات مرکز جمعیت‌شناسی دوره اول تا شماره دوم .
  - Accordino, B.Denise ; Michael,p,Accordino ; SlaneyB,Robert ; Psychology in the school (2008) , volume 37 Issue 6. Page 535,545
  - Arthur Nancy; Hayward, Lois (1997). The relationships between perfectionism, Standards for academic achievement, and emotional distress in post secondary student. Journal of college student Development, vol 38(6): 622-632 .
  - Bell Dola Debora Reaven, Peterson lizetter Journal of clinical child psychology 1993-306-315.
  - Childre- Doc- lewpaddison-sara- Hatc. Teaching children to love Planetary publication (1996) .
  - Fejgin Naomi. Factors contributing to the academic excellence of American jewish and Asian student (1995) sociology-of-Education; vol 68(1)18-30.
  - . Hortacsu , Nuran , Parents education levels , parents beliefs , and child outcome (1995). Journal – of – Genetic – psychology. Vol 156 (3) 373- 383.

- Hewitt, paul-L; Flett-Gordon-L.; Edger-Evelyn. Perfectionism and depression: Longitudinal assessment of specific vulnerability hypothesis (1996). Journal of-Abnormal-psychology. Vol 105(2) 276-280.
- Hollender, M.H. perfectiouism comprehensive psychiatry (1965) 6.94- 103.
- Hortacsu, Nuran parents education level , popularity individual cognition, and academic performance: An investigation with Turkish children (1994). Journal of Genetic-psychology vol 155(2) 179-189
- Mc Carthy ,William-J; Angline , M- Douglas- Narcotics addicts: Effect of family and parental risk factors on timing of emancipation drug use onset , pre- addiction in carccations and education achievement (1995), Journal – of – Drug – issues ; Vol 20 (1) 99- 123
- . Kawamura , Y, Kathleen ; sandra L.Hunt ,Randy o , Frost and Patricia Marten DiBartolo (2001) Journal Cognitive theapy and research , volum 25.
- .- Kuh,Dianna; Wadworth , Michael , childhood influences on adult male earniug in a longitudinal study (1991).
- . Portes , Alejandro; Macleod , Dag. Soilogy – of – Education 1996; Vol 69(4):255-275.